

Στις ατέλειωτες αναζητήσεις μου στους δρόμους αυτής της πόλης, έχω συχνά την αίσθηση, ή μάλλον την πεποίθηση, πως ο άνθρωπος που τόσα χρόνια ψάχνω να βρω, περπατά ετούτη τη στιγμή στον δίπλα ή τον παραδίπλα δρόμο. Πώς και γιατί συμβαίνει αυτό θα το πω όταν έρθει καιρός, πάντως κάθε φορά βρίσκομαι στο ίδιο δίλημμα να μιλήσω ή να μη μιλήσω να καταπιώ ή να μη καταπιώ, στο τέλος σκέφτομαι πάλι τον κήπο που ήταν ένα αιώρημα, και ορμάω τρέχοντας στον δίπλα ή τον παραδίπλα δρόμο. Όσοι νομίζουν πως με βλέπουν απορούν, όσοι νομίζουν πως με ξέρουν κουνούν με συγκατάβαση το κεφάλι, αυτός που έρχεται πάντοτε πίσω μου και με παρακολουθεί, –αυτός που με ανάκρινε όταν γεννήθηκα όταν ανδρώθηκα και όταν πέθανα, και έκτοτε επαναλαμβάνει το ίδιο κάθε φορά–, ανοίγει πάλι το τεφτέρι του και κρατά σημειώσεις.

Φτάνω λοιπόν στον δίπλα ή τον παραδίπλα δρόμο κι αρχίζω να ψάχνω. Τις περισσότερες φορές δεν βρίσκω τίποτα και γυρίζω αμέσως πίσω. Άλλοτε πάλι επιμένω, ανασκαλίζω τις στοιβές των γεγονότων στα ρείθρα και τα κρασπεδόρειθρα, ξεχωρίζω ένα, προσπαθώ να του χωρέσω δεν του χωρώ, δοκιμάζω άλλο κι άλλο, τέλος στρυμώχνομαι μέσα σε κάποιο, έστω με το ένα χέρι εξαρθρωμένο στην πλάτη ή το στόμα μπουκωμένο ή το ένα μάτι κλειστό. Τις φορές που δεν σου μιλώ, για πολλά ίσως χρόνια, είναι γιατί έχω βρει κάτι που μοιάζει, το έχω βάλει πάνω στον τρίποδα και σιγά σιγά το ξεφλουδίζω. Πάντως, μετά από κάθε

τέτοια περιπέτεια, μαζεύω πάλι όλα μου τα υπάρχοντα μέσα στο σακίδιο και μετακινούμαι από την όχθη του ενός κατακλυσμού στην όχθη του άλλου.

Ήταν πρωί πολύ νωρίς, τα παράθυρα ακόμη δεν είχαν ανοίξει να φτύσουν τα όνειρα, οι εξώπορτες δεν είχαν αρχίσει να ξερνούν πανικούς, ο πηχτός ουρανός που είχε κατέβει τη νύχτα μέχρι τα θεμέλια κι αφουγκραζόταν, τώρα αποσυρόταν βιαστικά απ' τις ταράτσες των σπιτιών σε ασφαλή απόσταση.

Περπατούσα αργά πάνω στο πεζοδρόμιο. Άλλωστε και να ήθελα δεν θα μπορούσα να κατεβώ στο δρόμο, ο δρόμος είναι μια μεταφορική ταινία χωρισμένη στη μέση, η μισή σε πηγαίνει μπροστά η μισή πίσω. Αν θέλεις ν' αλλάξεις πεζοδρόμιο πρέπει να το αποφασίσεις πολύ πριν, εκεί όπου υπάρχουν βέλη, εκείνα που ακουμπούν στην πλάτη σου και σε ωθούν σε υπόγειες σκοτεινές διαβάσεις. Περπατούσα λοιπόν πάνω στο πεζοδρόμιο, πάντοτε σε απόσταση απ' τον τοίχο, παρακολουθώντας τον ξερό διαλειπτικό ήχο του γύψινου ποδιού μου να επαναλαμβάνει για πολλοστή φορά την αποτυχημένη ανάποδη μέτρηση. Όταν άκουσα μέσα στην πρωινή σιωπή τον δυνατό θόρυβο από το σπάσιμο των τζαμιών και είδα την γυναικεία φηγούρα ψηλά στο μπαλκόνι, μερικές πολυκατοικίες πιο κάτω, φαντάστηκα πως για μια ακόμη φορά ένας ονειροπόλος του αυτεξούσιου διακύβευε ό,τι του απόμεινε, αναζητώντας χάσματα και ρωγμές στους φυσικούς νόμους. Όταν όμως γύρισε προς το μέρος μου και μου άπλωσε τα

χέρια καλώντας με σε βοήθεια, και μάλιστα με τ' όνομά μου το πραγματικό που σε ολόκληρη την από δω πλευρά μονάχα αυτή μπορούσε να αρθρώσει, δεν είχα πια καμιά αμφιβολία. Δεν σκέφτηκα εκείνη τη στιγμή πώς και με αναγνώρισε από τόση απόσταση, μετά μάλιστα την μετατόπιση του προσώπου μου και τις αλλοιώσεις του σώματός μου. Ούτε μου πέρασε απ' το νου πώς τάχα σε αυτόν το δρόμο αυτή τη μέρα και τη στιγμή με περίμενε, αφού οι δρόμοι πια είναι τυχαίοι και οι μέρες και οι στιγμές βρίσκονται μεταξύ. Τίποτα απ' αυτά δεν μ' απασχόλησε ή κι αν μ' απασχόλησε για μια στιγμή, μπροστά στην έκπληξη και την συγκίνηση γρήγορα το απώθησα για αργότερα, για κάποιαν άλλη πιο άδεια ώρα. Χωρίς λοιπόν δισταγμό ή επιφύλαξη, εντόπισα την πολυκατοικία, την είσοδο, κι άρχισα ψάχνοντας τους ορόφους να ανεβαίνω.

Παρένθεση: Μέσα στον υγρό χρόνο τα γεγονότα πλέουν σαν πλατανόφυλλα. Εγώ κρατώ ένα μακρύ καλάμι και προσπαθώ να τα πλησιάσω ώστε να κρατιέσαι ακέραη. Σπανίως τα καταφέρνω κι έτσι ταξιδεύεις διαρρηγμένη κάθε φύλλο και ένα διάρρηγμα. Πιο κάτω τα νερά διχάζονται και τριχάζονται πολλές φορές για να καταλήξουν κάποτε σε μια μεγάλη θάλασσα γαλήνιας εντροπίας. Στο μεταξύ, εγώ με το ίδιο καλάμι σηκώνω την αρκούδα στα πισινά της πόδια, για να δείξει πώς ο κύριος και η κυρία κοιμούνται μαζί το βράδυ.

Οι πρώτοι όροφοι ήταν ημίφωτοι υγροί. Προχωρούσα ψάου-
ντας τους πτυχωτούς τοίχους που ίσως ήταν λαξεμένοι βράχοι ή
θαλάσσιες σπηλιές ή αποξεραμένοι υμένες. Παμπάλαια ρεύματα
μου σάρωναν το πρόσωπο και μου θόλωναν τα μάτια. Ανέβαινα
μαλακά σκαλοπάτια που ανάπνεαν αργά, και ξαφνικά έπεφτα στο
απόκρημνο χάος που μέσα του μετεωρίζονταν ακρωτηριασμένα
ειδώλια, απολιθώματα σπερμάτων, έμβρυα αφυδατωμένα ρικνά.
Τα σκαλοπάτια ξανάρχιζαν με αγκομαχητά ή με γρυλίσματα, τα
τοιχώματα μαλάκωναν, οι εγχαράξεις υγραίνονταν, όλα γλι-
στρούσαν με βλέννα, στο βάθος ανοιγόκλεινε μια φωτεινή σάρ-
κινη τρύπα που τότε με αναρρουφούσε τότε με απομάκρυνε.

Σε λίγο είχα συνέλθει, βρισκόμουν σ' έναν όροφο τυπικό, από
αυτούς που επαναλαμβάνονται ίδιοι και συντηρούνται και
δαιωνίζονται από αιμοδοσίες φαντασιόπληκτων και κληροδο-
τήματα αυτοκτόνων. Ο διάδρομος ήταν ευθύγραμμος –κάπου
μπορεί να λόξευε ή να διασταυρωνόταν όμως στο ίδιο πάντα
εκμαγείο των διαδρόμων–, επίμονος και διαρκής. Στο βάθος ένα
μεγάλο παράθυρο που έβλεπε στο φωταγωγό, εδώ κι εκεί κα-
ταψυκτήρες από αυτούς που λειτουργούν αυτόματα όταν η
θερμοκρασία ανέβει, και σκάλες κινδύνου, πολλές σκάλες κιν-
δύνου, ομαδικές ή ατομικές, ιδιωτικές ή δημόσιες. Σε πινακίδες
που κρέμονταν απ' το ταβάνι ήταν γραμμένος ο αριθμός του ορό-
φου και μια μικρή περίληψη της ιστορίας του.

Η πρώτη πόρτα που συνάντησα ήταν φτιαγμένη από χοντρές σανίδες απλάνιστες, κλεισμένη με αμπάρα και λουκέτο. Η αμπάρα ήταν βαριά το λουκέτο σκουριασμένο. Σκέφτηκα να δοκιμάσω να το ανοίξω όμως πριν προλάβω να σηκώσω το χέρι μου απαντήσαν από μέσα με μια βρισιά.

Η άλλη πόρτα ήταν διαρρηγμένη. Η πληγή φαινόταν πρόσφατη, λίγα ίχνη κι αυτά επί του όρους, πατημασιές που υποχωρούσαν βιαστικά, μια ξεραμένη λέξη ένα απόσπασμα ένα σπασμένο κλαδί. Έσπρωξα την πόρτα και κοίταξα απ' το άνοιγμα. Η αυλή ήταν γεμάτη ανθρώπους πεσμένους στα γόνατα με πρόσωπο στο βάθος, που προσεύχονταν με κατάνυξη. Στα σκυφτά κεφάλια τους φορούσαν κουκούλες, στα χέρια κρατούσαν ένα βρέφος που ή το δίναν ή το παίρναν. Απ' τα μακριά φορέματά τους εξείχαν άκριες ακονισμένων σπαθιών. Σε μια γωνιά καιγόταν ένα ομοίωμα, γύρω του κεριά, στο βάθος η λευκή αυλαία φωτιζόταν από πίσω, πάνω της προβαλλόταν η σκιά του αδύνατου με τον χιτώνα που караδοκούσε όρθιος, με τον πέλεκυ υψωμένο.

Η άλλη θύρα ήταν δίφυλλη καλοδουλεμένη σε όλους ανοιχτή. Αυτοί που ξάπλωναν λοξά στις κλίνες γύρω στο δωμάτιο μου γνέψαν να περάσω, η αμφίπολος ή ο δούλος μου έφερε νερό να πλυθώ, δεν έχουνε ειδήσεις μου είπαν, ποια είναι αυτή; μπορούμε πάντως να το θέσουμε ως θέμα για συζήτηση μετά το δείπνο.

Στην παρακάτω πόρτα είχε χαλάσει το μάνταλο και δεν άνοιγε, πίσω της κάποιος προσπαθούσε να το φτιάξει διαβάζοντας μια πραγματεία ψευδεπίγραφη περί μαντάλων.

Η άλλη πόρτα και η παράλλη είχαν χτιστεί με πλίθρες, οι υπόλοιπες πόρτες αυτού του ορόφου που θάπρεπε να βρίσκονται εκεί, αλλιώς ο διάδρομος που προχωρούσε δεν είχε νόημα, δεν υπήρχαν, δεν είχαν φαίνεται σχεδιαστεί, ή, είχαν μεν σχεδιαστεί αλλά –και όμως– παραλείφθηκαν. Ακούμπησα τ' αυτί μου ν' ακούσω. Ίσως πράγματι εκείνη να βρισκόταν πίσω απ' τον τοίχο, ίσως πάντα να βρισκόταν πίσω απ' τον τοίχο κι εγώ μπροστά, ίσως έτσι συναντηθήκαμε αγαπηθήκαμε και φτιάξαμε μια αρμονική οικουμένη.

Ακολουθούσαν όροφοι τυφλοί με διαδρόμους ανισόπεδους πνιγηρούς φωτισμένους με λάδι ή με δάδες, όροφοι δεμένοι με σκοινί έτοιμοι για φόρτωμα, και έφτασα μετά σ' εκείνον τον καθαρό τον απαστράπτοντα από βερνίκια και παρκετίνες, όπου αλλού πατούσες κι αλλού πήγαινες. Οι πόρτες διαγράφονταν σαφείς αναμφισβήτητες με καλοτυπωμένες επιγραφές και πίνακες περιεχομένων. Δεν χρειαζόταν να χτυπήσεις ήταν διαθέσιμες. Άνοιγαν με το ένα δάχτυλο. Πίσω τους αναγράφονταν τα έργα του ίδιου.

Στην πρώτη πόρτα με κρανιοσκόπησαν και μου κρέμασαν τον αριθμό, στην δεύτερη μου γνώρισαν από που έρχομαι και που πηγαίνω, στην τρίτη μου έδειξαν την αιτιότητα και την απροσδιοριστία και μου ζήτησαν να δηλώσω με ποιαν είμαι. Σ' ένα

δωμάτιο συσκέπτονταν πολλοί άνθρωποι, στο διπλανό συσκέπτονταν πολλοί θεοί, τα δύο δωμάτια εκτόξευαν το ένα στ' άλλο, κάθε τόσο, βαριές φράσεις. Στους τοίχους μιας μεγάλης αίθουσας κρέμονταν τα στοιχεία, με ημερομηνίες κι αριθμούς. Τα στοιχεία οδηγούσαν αναπάντεχα.

Το τελευταίο δωμάτιο περιείχε το πρώτο και περιεχόταν σ' αυτό, αενάως.

Ο ύστατος όροφος ήταν μικρός, με πρόβλεψη. Η σκάλα σταματούσε εδώ, από μια τρύπα της οροφής κρεμόταν το σκοινί. Ο διάδρομος πολύ φαρδύς, τέλειωνε σ' ένα παράθυρο που έβλεπε στο δρόμο. Το παράθυρο έπιανε ολόκληρο το πλάτος και το ύψος χωρίς τζάμι ή κάγκελο. Από σχισμές των τοίχων έβγαине άρωμα, από κρυμμένα μεγάφωνα μουσική, εδώ και εκεί κρεμόντουσαν κουτιά για υποδείξεις ή παράπονα.

Πίσω απ' την πρώτη πόρτα που άνοιξα ο νέος με τα γένια, μόνος, καθισμένος σ' ένα σκαμνί, έπλεκε. Γύρω του αναβόσβηναν και διασταυρώνονταν ακτίνες λείζερ. Σήκωσε το κεφάλι του με κοίταξε, γι' αυτήν δεν έχει χώρο μου είπε και συνέχισε να πλέκει.

Απ' την απέναντι πόρτα βγήκε μια κυρία που άρχισε να κάνει βόλτες πάνω κάτω σπρώχνοντας ένα καροτσάκι μωρού. Κάθε φορά που άλλαζε κατεύθυνση γύριζε την μικρή ομπρέλα στην άκρη του καροτσιού.

Η επόμενη πόρτα ήταν ατόφιο ξύλο καρυδιάς λουστραρισμένο. Η κάσα της εξείχε φαρδιά με σκαλισμένους μαιάνδρους και ρόδακες. Κοίταξα για πόμολο, δεν υπήρχε. Έψαξα γύρω γύρω τις

χαραμάδες, έβαλα μέσα τον σουγιά μου, χτύπησα με γροθιές, έσπρωξα με την πλάτη. Η κυρία του διαδρόμου σταμάτησα δίπλα μου, ξεκρέμασε από τον ώμο την τσάντα της την πέταξε στο καροτσάκι, έβγαλε τα μακριά της γάντια που έφταναν ως τις μασχάλες τα πέταξε μέσα κι αυτά, ήρθε κοντά, είναι πολύ απλό μου είπε και μούδειξε. Ξανάβαλε τα γάντια, κρέμασε πάλι την τσάντα, τράβηξε την μικρή ομπρέλα την έβαλε στον ώμο και κυλώντας το καροτσάκι προχώρησε σιγοτραγουδώντας, έφτασε στο τέλος του διαδρόμου που ήταν το μεγάλο παράθυρο κι έπεσε έξω. Πλησίασα στην πόρτα, ακούμπησα πάνω της τις παλάμες ακριβώς όπως μου έδειξε και έσπρωξα προς το πλάι. Η πόρτα σύρθηκε μαλακά κι αθόρυβα. Στο άνοιγμα, κίτρινος, με τα μάτια κλειστά και τα χέρια σταυρωμένα στο στήθος βρισκόταν ο πατέρας μου, ή ό,τι μπορούσε να παρασταθεί από αυτόν. Χωρίς το φωτοστέφανο που για πολλά χρόνια μας παγίδευε και τον ελεύθερο πίσω του ουρανό. Μ' ένα κουστουμάκι μαύρο όπως αρμόζει στην περίπτωση και μόνο φόντο το μοβ ύφασμα από σατέν. Τράβηξα το καπάκι στη θέση του το κάρφωσα με μεγάλα καρφιά και προχώρησα πιο κάτω.

Πιο κάτω μου άνοιξε ένας κύριος με μισά γυαλιά στην άκρη της μύτης. Μου είπε με συγχωρείτε μια στιγμή να κοιτάξω. Μετά τον πυροβολισμό γύρισε, λυπούμαι μου είπε δεν είναι εδώ.

Πιο πέρα βγήκε μια νέα είκοσι ετών, μου ζήτησε να κάνουμε έρωτα. Τα μάτια της ήταν δυο λίμνες πρωινές. Εγώ είμαι μου είπε και άνοιξε τα χέρια της σαν τόξα μικρού τρούλου. Φορούσε

ένα υφαντό φόρεμα λευκό μέχρι κάτω, με μανίκια στενά μακριά εξέιχαν μόνο τα δάχτυλα. Από το ένα μανίκι το νήμα κρεμόταν στο πάτωμα, σε ένα κατάλοιπο κουβαριού. Γύρω της το στερέωμα γαλάζιο.

Οι πόρτες άνοιγαν διαδοχικά με διάφορα προσχήματα που δεν επέστρεφαν. (Τα επεισόδια δεν είναι γεγονότα αλλά πήγματα λόγου που χορηγούνται ως αντίδοτα. Γι' αυτό και ο πάσχων χρόνος, ο προσωπικός μου, που ωθώντας με να ενχρονιστεί, απεγνωσμένος με έκλεισε στην συστολή της ιστορίας να με πνίξει, την ώρα της λογοκτονίας κατάλαβε πως αυτοχειριάζεται και αναγκάστηκε ξανά να με παρατείνει)

Πίσω απ' την τελευταία πόρτα έπαιζε το συγκρότημα. Οι λοξοί προβολείς γυάλιζαν τις φαλάκρες κι έδειχναν τις ρυτίδες πιο βαθείς. Του ενός κιθαρίστα τα δάχτυλα ήτανε παραμορφωμένα απ' την αρθρίτιδα, ο άλλος καθισμένος στην καρέκλα είχε τα πόδια του σε λεκάνη με ζεστό νερό, του ντράμερ τα μάτια έτρεχαν από καταρράκτη. Μπροστά τους, αγόρια και κορίτσια χόρευαν κλαίγοντας.

Βρισκόμουν πάλι στην αρχή του διαδρόμου στο πλατύσκαλο, εκεί ακριβώς απ' όπου είχα ξεκινήσει. Είχα ψάξει όλες τις πόρτες και όλα τα διαμερίσματα. Σκεφτόμουν μήπως και πήρα λάθος κτίριο –αν και άλλο κτίριο δεν υπήρχε–, ή μήπως όλη εκείνη η σκηνή που είδα στο μπαλκόνι είχε έρθει χρόνια πριν, ή μήπως και δεν είχε έρθει ποτέ αλλά ήταν αυταπάτη ή φαντασίωση από

αυτές που τελευταία μου προσάπτουν. Έτοιμαζόμουν να κατέβω τη σκάλα, όταν στο μυαλό μου σφηνώθηκε ξαφνικά η εικόνα της πόρτας της αποθήκης, εκείνο το πορτάκι αλερετούρ στο βάθος του διαδρόμου που πίεσα αλλά δεν μπόρεσα να ανοίξω καλά γιατί πίσω του στοιβάζονταν, σε ένα χώρο δύο τριών τετραγωνικών, τα άχρηστα του ορόφου. Γύρισα πίσω τρέχοντας, τράβηξα τώρα προς τα έξω την πόρτα, την σφήνωσα και άρχισα να αδειάζω την αποθήκη. Μπροστά μπροστά ήταν το σφουγγαρόπανο και η λόγχη με τα μακριά κοντάρια τους, πίσω η φορητή ξύλινη σκάλα σαπισμένη πια, πολλά παλιά πτυσσόμενα καθίσματα από εκείνα των υπαίθριων θεαμάτων, μερικές σανίδες που περίσσεψαν, καρφιά τζινέτια και άλλα τέτοια διάφορα και τέλος, σε επαφή με τον απέναντι τοίχο, μια στοίβα μέχρι το ταβάνι άδεια κουτιά. Όταν τα τράβηξα κι αυτά, τότε αποκαλύφθηκε το άνοιγμα. Ένα άνοιγμα πόρτας χωρίς πόρτα και χωρίς κάσα. Σαν είσοδος πλυντηρίου ή λεβητοστάσιου.

Πέρασα βιαστικά μέσα. Το δωμάτιο ήταν μακρόστενο χωρίς έπιπλα, με το μικρό μπαλκόνι που είχα δει απ' το δρόμο. Στο κέντρο του, καθισμένη στο δάπεδο οκλαδόν, βρισκόταν εκείνη. Γυμνή, ακίνητη, με τις παλάμες στα γόνατα και τα μάτια κλειστά. Το κρέας στα πλευρά της ήταν πτυχωτό, τα στήθη της κρέμονταν σαν δυο σακούλια άδεια, η κοιλιά της αναδίπλωνε πάνω στα πόδια της. Από τα μαύρα μακριά μαλλιά της που μας στέγαζαν, είχαν απομείνει μερικές αραιές άσπρες τρίχες. Στο πάτωμα, δίπλα της, προσεκτικά ακουμπημένα, η στεφανοθήκη και το ει-

κόνισμα. Μπροστά απ' τα πόδια της κυλούσε ο ποταμός τελείως ήρεμος, μπορούσες να μπεις και να βγεις όσες φορές ήθελες. Ο ποταμός προχωρούσε –χωρίς ν' αφορίζεται–, έβγαине απ' την μπαλκονόπορτα πήγαινε σύρριζα στον τοίχο και χανόταν στην υδρορρόη. Είχε κατέβει μια ομίχλη κίτρινη. Από τα ξύλα τα ωραία στην όραση απόμεναν λίγα ξεραμένα κλαδιά. Έν μέσω του δωματίου ήταν ένα κούτσουρο.

Προχώρησα πάνω στο σκoinί, στάθηκα δίπλα της και την ακούμπησα στον ώμο. Το δέρμα της ήταν στεγνό και αδρό, ένα χοντρόχαρτο σακούλας. Καθάρισα το σκονισμένο της πρόσωπο, την σήκωσα όρθια μπροστά μου, της άνοιξα τα βλέφαρα. Στην αρχή με κοίταξε σαν να μη μ' έβλεπε, σαν να μη μπορούσε να δει τίποτα. Σιγά σιγά όμως τα μάτια της άρχισαν να ξεπαγώνουν, κουνήθηκαν, ξαφνικά έβγαλε μια δυνατή κραυγή και κρεμάστηκε απ' το λαιμό μου, το πρόσωπό της να μου φράζει το πρόσωπο, το βλέμμα της να με πληγώνει κατευθείαν στα μάτια. (Το σώμα της αποτυπώθηκε στο πετσί μου και έκτοτε σε κάθε μου περιφορά αποτελεί την πινακίδα της διαπόμευσης).

Την απόθεσα στο μακρύ σκαμνί και κάθισα δίπλα της, αλλά πριν προλάβω να μιλήσω πετάχτηκε, με τράβηξε παράμερα κοιτάζοντας γύρω μήπως μας βλέπει κανείς, και άρχισε βιαστικά, ανάμεσα σε υποσχέσεις όρκους και ολοφυρμούς, να μου αναλύει και να μου εξηγεί. Πως όταν ξεσφίξαμε την χειραψία που είχε πονέσει και φέραμε την ανθοδέσμη σπίτι και την ανοίξαμε και την απλώσαμε γύρω μπήγοντας το σύρμα κάθε λουλουδιού στο

πάτωμα, και είπαμε ότι είναι η μοναδική φορά η ανεπανάληπτη ζούμε δεν ζούμε υπάρχουμε δεν υπάρχουμε πάνω σε μια λέξη που αυτοχρίεται κάθε πρωί και ανατρέπεται κάθε βράδυ αφήνοντας πίσω της επιχειρήματα για ανασκευή και ρεύματα για ανάπλευση, πως εκεί επάνω που δεν υπάρχει επαφή σχέση απόκριση εγώ μόνη ανάσκελη σφίγγοντας την χούφτα να κοιτάζω το χάος με το ρίγος της σιωπής και τον ρόχθο του αίματος πίσω απ' τα μηλίγγια, πως τότε η λέξη έσπασε σκίζοντάς μου βαθιά τα δάχτυλα και τ' ανοιχτά μου σκέλια πέτρωσαν κι έγινε ο κόλπος μου καιάδας σπέρματος και η κοιλιά μου ασκός Αιόλου, κι έμειναν οι φωνές χωρίς πια άρθρωση να περιφέρονται στο χάος σαν κούφιες φλόγες κεριών, κι ο χρόνος να εξακολουθεί να έρχεται απ' τ' αρνητικά τυπώνοντας τα γεγονότα σε διαφορετικά αντίτυπα και εκτοξεύοντάς τα σε διαφορετικές κατευθύνσεις θραύσματα φονικά, (μιλούσε και το καστανό της τρίχωμα έτρεμε, και κάθε τόσο σήκωνε το χέρι της, που κρεμόταν κι έζυνε το παρκέ, και μ' ακουμπούσε με το μακρύ της νύχι στο κέντρο της σφραγίδας εκεί ακριβώς που πονά), και πως όταν ο χρόνος δεν γίνεται ποτέ θετικός είμαστε όλοι ένα αναπόλημα και τότε μέσα εκεί πώς λοιπόν εγώ μπορούσα να αναστέλλω τα είδωλα των πιθανών εαυτών μου, πώς μηδένιζα κάθε τόσο τον αρνητικό νόθο χρόνο μ' έναν οργανισμό, πώς παραχάραζα την λέξη γεμίζοντας το χάος μ' ένα παιδικό γέλιο, πώς κιβδήλευα την εντολή, εγώ ένα έκβλημα, ένα εκτόπλασμα λόγου, ένα σκεύος ζωής, όταν οι κέδροι που είχαμε φυτέψει είχαν συρματοφραχθεί, όταν πίσω απ' τα μισα-

νοιγμένα δάχτυλα γυάλιζε το στρογγυλό μάτι, μη πιστεύοντας, ρωτώντας αυτούς που θα μωρανθούν πώς συλλογίζεται κανείς χωρίς συνέπεια, πώς ερωτεύεται χωρίς τύψη...

— Όχι, φώναξε ο γυμνός με το κολάρο και πετάχτηκε στη μέση της αίθουσας. Έγώ δεν ήρθα εδώ για να ακούσω απομνημονεύματα. Σας το είπα και την άλλη φορά. Υπάρχουν ερωτήματα στα οποία δεν θα μπορέσουμε ποτέ να δώσουμε απάντηση. Όχι γιατί δεν έχουμε τα αναγκαία στοιχεία και το θάρρος αλλά γιατί δεν έχουμε την κατάλληλη κατασκευή. Ας μη ματαιοπονούμε λοιπόν. Ας αφήσουμε το νήμα και το ποιος μας το έριξε κι ας συζητήσουμε για το ύφασμα. Αυτό που μας τυλίγει σφιχτά απ' τη στιγμή που γεννιόμαστε. Που υπερασπίζεται την αιδημοσύνη μας και μας προστατεύει από τον ήλιο το χιόνι και τα νύχια των άλλων. Με όλες τις υφάνσεις –για τις τοπικές συγκυρίες και τα μήκη νυχιών–, από εκείνη την αραιή της γάζας και του πέπλου μέχρι εκείνη την πυκνή κι αδιάπνευστη που μας σταυρώνει τα χέρια πίσω και μας ακινητοποιεί. Να μιλήσουμε για κείνους που διατείνονται πως τα παιδιά τους δεν τα φάσκισαν κι έγιναν έτσι νέοι αξιοπρεπείς και ευυπόληπτοι, ή, τα φάσκισαν πολύ ελαφρά μόνο κάτι μαλακά ναρκωτικά και μια βόμβα αυτοσχέδια χωρίς σημασία. Να μιλήσουμε ακόμη για τους περίφημους γυμνιστικούς συλλόγους και την επιστροφή στη φύση...

— Μα τι λέει τούτος εδώ, είτε ο αρχηγός του συγκροτήματος που καθόταν στις πίσω σειρές με τα πόδια ακόμη στη λεκάνη. Μπορεί να νοηθεί ύφασμα χωρίς νήμα;

— Γιατί, μήπως μπορεί να νοηθεί νήμα χωρίς ύφασμα φως χωρίς μάτια λέξεις χωρίς γλώσσα, άρχισε την απάντησή του ο γυμνός με το κολάρο αλλά δεν πρόφτασε να συνεχίσει. Από το βάθος ακούστηκε μια βρισιά, ο νέος που έπλεκε πετάχτηκε όρθιος, άφησε το πλεχτό του στην καρέκλα, όρμησε πάνω του, έβαλε τις άκρες των δαχτύλων στο λαιμό του εκεί που ήταν το κολάρο και τα έσυρε προς τα κάτω. Το δέρμα του γυμνού ανθρώπου ξεκόλλησε σαν πλαστικό φύλλο και έπεσε γύρω στα πέλματά του. Ο γυμνός άνθρωπος έβαλε τις παλάμες στο σώμα του και ψαχνόταν ολόγυρα να βεβαιωθεί. Προσπάθησε κάτι να πει, όμως ο νέος τού ξανάβαλε τα δάχτυλα στο λαιμό και τα ξανακατέβασε μ' ένα καινούργιο δέρμα. Ένα "ώ..." ακούστηκε από παντού, όλοι είχαν σηκωθεί όρθιοι είχαν πλησιάσει, ο νέος εξακολουθούσε ν' αποκαλύπτει, μερικοί καταριόνταν τον γυμνό άνθρωπο μερικοί τον υπερασπίζονταν, οι περισσότεροι έσφιγγαν το παλτό τους και το κασκόλ γιατί έκανε κρύο.

—Εγώ πού είμαι μέσα σε όλα αυτά, με ρώτησε και το ρυτιδιασμένο της πρόσωπο έγινε μια σταλιά.

—Στο μεταίχιμιο, της είπα και την έσφιξα στην αγκαλιά μου να την συνεφέρω, εκεί που η δημιουργία του ανθρώπου μας αφήνει κάποιο περιθώριο.

Στο μεταξύ ο γυμνός άνθρωπος προσπαθούσε να αμυνθεί, ο νέος με το πλεχτό εξακολουθούσε να τον γυμνώνει, μερικοί

ήρθαν να τον σταματήσουν "δεν μπορείς έχει τίτλους ιδιοκτησίας" του είπαν, άλλοι ήρθαν να τον βοηθήσουν "τίτλους ιδιοκτησίας έχουμε όλοι" φώναζαν "και ιδιοκτησίας και νομής", σε λίγο πιάστηκαν στα χέρια, τραπέζια ράφια και προθήκες εκθεμάτων αναποδογύριζαν, οστεοθήκες και τεφροδόχες ξεχύνονταν, γυάλινα στεγανά χωρίσματα και γυάλινες οθόνες έσπαγαν, γύψινα μέλη ή από πλαστικό εκσφενδονίζονταν παντού, ανάμεσα κομμάτια από ύφασμα σατέν κομμάτια από το καροτσάκι και τα όργανα. Μέσα από τους κρότους τους ρόγχους και τις κραυγές της διάλυσης και της αποσυναρμολόγησης, ξεχώριζε η έγκατη φωνή του πατέρα μου που επαναλάμβανε κατά διαστήματα "φωνάξτε τον διαχειριστή".

Στην αγκαλιά μου εκείνη συρρικνωνόταν συνεχώς, μέχρι που έπεσε μπροστά στα πόδια μου μια χούφτα άμμος.

Τότε ακούστηκε δυνατός κρότος που ίσως ήταν έκρηξη ίσως κεραυνός ίσως ουράνιος βήχας, και η νέα των είκοσι ετών όρμησε μέσα. Ήταν τελείως γυμνή και τα μακριά μαύρα μαλλιά της σκέπαζαν τους ώμους της. Τα μάτια της ήταν βαμμένα μαύρα τα χείλη της κατακόκκινα, απ' το λαιμό της κρεμόταν ένας βαρύτιμος αρχιερατικός σταυρός, γύρω από τα στήθη και τον αφάλο της ήταν ζωγραφισμένος ένας κύκλος με αίμα. Προχώρησε αργά, τελετουργικά, κοίταξε τον σωρό στο πάτωμα που ανασαινε βαριά, και ξαφνικά, πέταξε τα κονσερβοκούτια που κρα-

τούσε στα χέρια της, το ένα στη μιαν άκρη της αίθουσας το άλλο στην άλλη. Τα κουτιά έσκασαν με κρότο εκκωφαντικό και φλόγες ξεχύθηκαν σε ολόκληρο το χώρο.

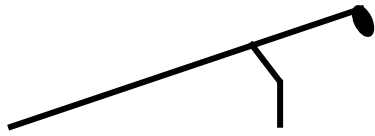
Ο πανικός που ακολούθησε ήταν γενικός και ασυγκράτητος. Οι περισσότεροι, μια και οι πόρτες ήταν κλειστές, πηδούσαν με ουρλιαχτά στο δρόμο ή με τρανταχτά γέλια μέσα στη φωτιά. Ελάχιστοι είχαν γονατίσει και περίμεναν να εξαγιστούν και μόνο ένας ή ίσως δυο –ήδη πολύ αδύνατοι–, δοκίμαζαν τις χαραμάδες.

Η νέα γυναίκα έτρεξε κοντά, μου έσβησε τα μάτια και τα δάχτυλα, μου σάλιωσε τα φρύδια και τα μαλλιά, τράβηξε την γύψινη θήκη του ποδιού μου και την πέταξε, κι αρπάζοντές με από το χέρι με πέρασε από μια πόρτα μυστική και μ' έσυρε στη σκάλα.

Από το απέναντι πεζοδρόμιο γύρισα και κοίταξα πίσω. Το κτίριο καιγόταν ολόκληρο. Οι φλόγες βγαίνουν απ' τα παράθυρα του ενός ορόφου και έμπαιναν ορμητικά στα παράθυρα του επάνω. Στον τελευταίο όροφο γύριζαν προς τα κάτω και ακολουθώντας την τρύπα του κλιμακοστάσιου έφταναν στο υπόγειο. Εκεί, καθυστερούσαν λίγο όσο ήταν αναγκαίο–, κι άρχιζαν πάλι την ίδια διαδρομή. Το κτίριο σούρωνε σιγά σιγά από το σφίξιμο των φωτεινών κορδονιών. Κυριαρχούσε μια μυρωδιά σκόρδου και δεντρολίβανου. Σερνόταν ένα μούρμουρο όχτου, μαζί, τριξίματα αρθρώσεων και ανακουφιστικοί στεναγμοί.

Η νέα των είκοσι καινούργιων ετών με απομάκρυνε. Απ' τα παράθυρα των διπλανών σπιτιών κεφάλια σκαθαριών κι άλλων ανθεκτικών εντόμων βγαίνουν και συζητούσαν. Οι δρόμοι δεν ανέβαιναν ούτε κατέβαιναν. Περίμεναν.

Δίπλα μας πέρασε, πανικόβλητος, εκείνος που κρατά σημειώσεις.

Το φως είχε πια χαμηλώσει τόσο που δύσκολα μπορούσες ν' ακούσεις κάτι. Οι τοίχοι της γυμνής αίθουσας σαν να είχαν διαλυθεί, το πάτωμα ήταν απέρατο, το χαμηλό ντιβάνι στη μέση του μόλις διακρινόταν.

Εκείνος, που ήταν ξαπλωμένος στο ντιβάνι, σηκώθηκε, προχώρησε στο βάθος της αίθουσας δραςκελώντας τα σκορπισμένα στο πάτωμα παιδικά παιχνίδια, έφτασε δίπλα στην κουρτίνα που σκέπαζε ολόκληρο τον ένα τοίχο και σήκωσε τον μαχαιρωτό διακόπτη.

Η αίθουσα γέμισε φως ημέρας, οι τοίχοι συσπάστηκαν για ένα κλάσμα δευτερολέπτου, τα πράγματα μετατοπίστηκαν κατά ένα εκατοστό προς την ίδια κατεύθυνση. Το πάτωμα με το παρκέ διαρκείας βρήκε το συνηθισμένο του καφέ χρώμα, εκτός από την θέση κοντά στο παράθυρο όπου το σκοτεινό μεγάλο τζάμι έριχνε πάνω του ένα μαύρο παραλληλόγραμμο.

Εκείνος γύρισε πίσω και ξανακάθισε στο ντιβάνι. Ακούμπησε τους αγκώνες στα γόνατα και το κεφάλι στις παλάμες. Γύρω από τον λαιμό του είχε τυλίξει ένα κασκόλ. Κάτω απ' το μακρύ του παλτό που ήταν κουμπωμένο μέχρι τα γόνατα εξέιχαν τα γυμνά του πόδια. Θα έλεγα πως ήταν σκεφτικός, αλλά ποιος μπορεί να

ξέρει. Ίσως κάτι να παρακολουθούσε όπως όλοι, ή κάτι να περιμένε όπως μερικοί. Τα σκιστά μάτια του ήταν ακίνητα, τα μαύρα χοντρά του χείλη κλειστά, κάτω απ' το λευκό διάφανο δέρμα του μπορούσες να διακρίνεις τις ερήμους τους παγετώνες και τους κρημνούς.

Το γυμνό μωρό μπουσούλαγε στο πάτωμα σούρνοντας απ' το πόδι του, δεμένη με σκoinί, μια πέτρα.

Στην μεγάλη εικόνα του τοίχου, εκείνη, που είχε ανέβει και βάδιζε γυμνή μεταξύ των κτηνών των πετεινών και των θηρίων, ήρθε πάλι μπροστά και κατέβηκε στο δωμάτιο. Το μαγδαλήνιο σώμα της ακτινοβολούσε. Ο ομφαλός της ήταν κρατήρας τορνευτός, τα στήθη της σαν δύο νεβροί δορκάδος και ο τράχηλός της σαν πύργος εκτόξευσης. Προχώρησε και στάθηκε μπροστά στο παράθυρο. Η εικόνα της διαπέρασε το τζάμι, μια φωτεινή δέσμη στο σκοτεινό διάστημα. Έλυσε τα μαλλιά της που έπεσαν γύρω στους ώμους της και άρχισε να τα χτενίζει.

— Α-ύ—ρ-ι-ο, πρόφερε εκείνος αργά λιώνοντας και χύνοντας τα γράμματα ένα ένα. Εκείνη γύρισε έκπληκτη, τον κοίταξε, έτρεξε κάθισε δίπλα του, πήρε τα χέρια του μέσα στις χούφτες της και τα έτριβε. Εκείνος είχε μείνει με το στόμα μισάνοιχτο, εκείνη τον κοίταζε στα μάτια δεν ξέρω αν με προσδοκία ή φόβο. Η εικόνα,

είτε την έπαιρνες από μπροστά είτε από το πλάι ήταν ίδια διδιάστατη –εγώ δεν αισθανόμουνα καμιά ευθύνη, η φύση είναι κυκλοθυμική.

Εδώ σταματούν οι σημειώσεις που έχω από την άλλη φορά. Η σκηνή είναι αυτογενής και αυτόνομη, μπορώ να την διατηρήσω σε κατάψυξη για μερικές ακόμη χιλιάδες χρόνια χωρίς κίνδυνο να την καταστρέψω. Όμως η θέση μου είναι τώρα λιγότερο εκτεθειμένη, ή, μπορώ να οργανώσω έναν εξωνοϊκό συλλογισμό, κρατώντας τον σκύλο μου στην αυλή δεμένο. Ας αφήσουμε λοιπόν την σκηνή να λειτουργήσει.

Το μωρό καθισμένο στη μέση του δωματίου διαβάζει ένα χοντρό βιβλίο. Φοράει γυαλιά. Ανάμεσα στα πόδια του είναι –λυμένη– η πέτρα.

Το φως έχει αρχίσει να χαμηλώνει, εκείνος πηγαίνει και ανεβάζει τον μαχαιρωτό διακόπτη της νύχτας. Οι τοίχοι συσπώνται πάλι μια φορά και τα πράγματα μετατοπίζονται στην αρχική τους θέση. Εκείνος γυρίζει και κάθεται δίπλα της στο ντιβάνι.

Το μακρύ τραπέζι είναι στρωμένο έτοιμο, από ψηλά ο προβολέας το φωτίζει.

Οι ώρες περνούν δεν ακούγεται τίποτα, μόνο το μωρό που γυρίζει τις σελίδες. Εκείνος και εκείνη το παρακολουθούν. Το βιβλίο τελειώνει, το μωρό το πετάει μακριά, πέφτει στα τέσσερα και μπουσουλάει.

Πίσω απ' την μεταλλική κουρτίνα αρχίζουν να ακούγονται φωνές που κουβεντιάζουν χαμηλόφωνα και χαχανίζουν. Κάπου κάπου ξεχωρίζει μια φωνή που ρωτά πώς είσθε αλλά πάντοτε σε τόνο συγκρατημένο.

Το μωρό φτάνει στην μοναδική καρέκλα που βρίσκεται στην κεφαλή του τραπεζιού, σκαρφαλώνει, κάθεται και αρχίζει να τρώει. Τρώει πολύ. Εκείνος κοιτάζει τρομαγμένος, εκείνη παίρνει το κεφάλι του στο στήθος και το κρύβει.

Το μωρό τελειώνει, κατεβαίνει απ' την καρέκλα, μπουσουλάει προς την κουρτίνα και περνάει πίσω της. Οι κουβέντες και τα χάχανα αμέσως σταματούν.

Μετά από λίγη ώρα το μωρό προβάλλει το κεφάλι του κάτω απ' την κουρτίνα και χαμογελά. Μετά βγαίνει ολόκληρο και μπουσουλά προς το κέντρο του δωματίου. Πίσω απ' την κουρτίνα απόλυτη σιγή. Εκείνη τρέχει να προλάβει. Παίρνει το μωρό στην αγκαλιά της το φιλά το πηγαίνει στο παράθυρο του δείχνει έξω.

Το μωρό την απωθεί κατεβαίνει μπουσουλάει προς την καταπακτή την ανοίγει και αρχίζει να ρίχνει μέσα.

Σημειώνω ακόμη ότι εκείνος πάντοτε κρύνει και σφίγγει γύρω απ' το γυμνό κορμί του το παλλό και το κασκόλ, πώς το παλλό είναι φαρδύ για να μην αφήνει να διακρίνεται και το κασκόλ είναι κόκκινο για να μην αφήνει να διακρίνεται, πως κάθε τόσο γυρίζει μέσα στο στόμα του τη λέξη, και ακόμη πως εκείνη κατά κανόνα περιφέρεται συχνά μεταξύ των κτηνών των πετεινών και των θηρίων. Όσο για το μωρό, μετά από τόσα χρόνια, ακόμη δεν κατάφερα να δω το πρόσωπό του.

Με το επόμενο ανέβασμα του μαχαιρωτού διακόπτη της μέρας τρέχουν κι οι δυο στο τζάμι του παραθύρου και προσπαθούν να δουν έξω. Εκείνος το αχνίζει και το σκουπίζει με το κασκόλ, εκείνη έχει κολλήσει το στήθος της πάνω του.

Το μωρό μπουσουλάει φτάνει στον τοίχο και ανεβαίνει. Το δωμάτιο γυρίζει στο πλάι. Το μωρό φτάνει στο ταβάνι και συνεχίζει. Το δωμάτιο γυρίζει ανάποδα, ακούγονται να πέφτουν αντικείμενα αιώνες φωνές. Εκείνος έχει διπλωθεί στα δύο σφίγγοντας με τα χέρια του το στομάχι. Εκείνη είναι ένα πλούσιο αναρριχητικό φυτό. Η μεταλλική κουρτίνα μένει ακίνητη. Το μωρό ξανακατεβαίνει στο πάτωμα αποκαθιστώντας την ένδειξη τάξη.

Εκείνος κι εκείνη είναι γονατισμένοι στο πάτωμα ψάχνουν. Το παρκέ είναι γυαλισμένο εκείνος κρατά μια καρφίτσα, προσπαθεί να την βάλει στους αρμούς των σανιδιών που μόλις διακρίνονται.

Το μωρό μπουσουλάει, σε μια στιγμή σηκώνεται στα πισινά του πόδια, κοιτάζει γύρω και ξαναπέφτει. –Ίσως πάλι να κάνω λάθος, ίσως έκανε δυο τρία όρθια βήματα πριν ξαναπέσει–. Φτάνει στην κουρτίνα και χάνεται πίσω απ' αυτήν.

Και η ιστορία θα πήγαινε έτσι κι ίσως να μην κατέληγε, –άσε που δεν ξέρω αν είναι σωστό που την περισώζω αφού τα στοιχεία γι' αυτήν κάθε φορά είναι ελλιπή–, αν δεν αποφάσιζα επιτέλους να σπρώξω το δωμάτιο στην άλλη όχθη. Τότε φάνηκε πρώτα ο γαλάζιος ουρανός με τα άσπρα σύννεφα, έπειτα φάνηκαν οι πρώτες χιονισμένες κορυφές των βουνών, έπειτα οι πρώτες πλαγιές τα ποτάμια και οι πεδιάδες.

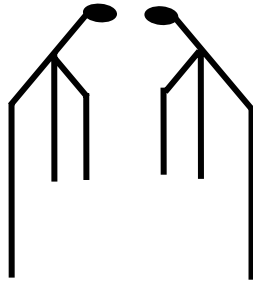
Αγκαλιασμένοι στο παράθυρο κοιτάζαν. Μετά εκείνη ντύθηκε βιάστηκε έδεσε τα μαλλιά της κότσο. Εκείνος έβγαλε το παλτό και το κασκόλ φόρεσε ένα μπλουζάκι ζέρσεϊ κι ένα παντελόνι τζιν.

Βγήκαν τρέχοντας πιασμένοι από το χέρι. Οι κόκκοι του χώματος άχνιζαν, οι πέτρες είχαν ακόμη πάνω τους ίχνη αποκολλητι-

κού, τα φύλλα των δέντρων –και μερικά τμήματα κορμών που είχαν κατά λάθος βαφτεί πράσινα μύριζαν χλωροφύλλη.

Το μωρό αναζητήθηκε και δεν βρέθηκε.

Με φύτεψαν με το πρόσωπο στην ανατολή. Κάθισαν στη σκιά μου, έφαγαν τους καρπούς μου μέχρις ενός, εξύλευσαν τις σάρκες μου

Έτσι λοιπόν, απρόοπτα κάποιο πρωί, βρεθήκαμε στη χώρα των Λωτοφάγων.

Η χώρα των Λωτοφάγων είναι αχανής. Αρχίζει εκεί που δεν την περιμένεις και εκτείνεται υπερβόρεια και υπερνότια εκτοπίζοντας και μουλιάζοντας σαν κηλίδα.

Η χώρα των Λωτοφάγων βρίσκεται στο ύψος των ματιών, μπορείς να δεις και πάνω και κάτω.

Σύννεφα δεν υπάρχουν στη χώρα των Λωτοφάγων. Δεν χρειάζονται. Ο ήλιος σηκώνεται το πρωί στον ορίζοντα μια κίτρινη φέτα. Σιγά σιγά όσο περνά η ώρα και συμπληρώνονται οι πιθανότητες ο ήλιος ανεβαίνει στεγνώνει και συρρικνώνεται. Το μεσημέρι που κανείς δεν αμφιβάλλει, ο ήλιος είναι ένας μεγάλος σκασμένος ρόζος οριζόντιος πάνω απ' το κεφάλι μας. Όταν υψώνεις το χέρι και χτυπάς την σανίδα ο ρόζος κουνιέται αλλά δεν πέφτει. Το φως υπαγορεύεται από κάπου δεν ξέρω πού. Ακόμη κατακλυσμιαίο.

Ούτε βουνά ούτε χαράδρες υπάρχουν στη χώρα των Λωτοφάγων. Ποτέ δεν δικαιολογήθηκαν. Το έδαφος καμπυλώνεται εδώ κι εκεί μ' ένα ελαφρό γνούδι ομαλό σαν χάδι απόγευμα καλοκαιριού μετά.

Στη χώρα των Λωτοφάγων κατοικούν οι Λωτοφάγοι. Θέλοντας και μη. Οι πρόγονοι των Λωτοφάγων ήταν κι αυτοί Λωτοφάγοι. Οι πρόγονοι όμως των προγόνων, αυτοί που άρχισαν, –και ίσως, είπε, ακόμη επιστατούν ήταν κύριοι καθωσπρέπει.

Οι Λωτοφάγοι τρέφονται με λωτούς, αφειδώς. Στην αρχή έτρωγαν ένα λωτό κάθε τόσο. Έπειτα έναν πρωί και έναν βράδυ. Τώρα τρώνε τον ένα λωτό μετά τον άλλο, μήπως και ξαναγίνει λάθος.

Οι λωτοί όπως και οι Λωτοφάγοι είναι αυτοφυείς.

Στην άκρη της χώρας των Λωτοφάγων κρέμεται μια ανεμόσκαλα που μ' αυτήν οι Λωτοφάγοι επικοινωνούν με τον έξω κόσμο. Δίπλα της κάθεται πάντα κάποιος και περιμένει. Οι άλλοι Λωτοφάγοι είναι μαζεμένοι στην πόλη. Είναι ήρεμοι. Δεν βιάζονται δεν αμφιβάλλουν. Το πρωί σηκώνονται πολύ νωρίς και προετοιμάζουν. Τις νύχτες πολλοί ξαγρυπνούν, δεν ξέρει κανείς τι συμβαίνει.

Η πόλη των Λωτοφάγων είναι μακρόστενη καθώς και τα οικοδομικά τετράγωνα και τα σπίτια. Όλα βλέπουν με την μακριά τους όψη στην ανατολή. Την ώρα που ο ήλιος σηκώνεται, οι Λωτοφάγοι βγαίνουν στα παράθυρα και τα μπαλκόνια και παρατηρούν. Το απόγευμα που ο ήλιος δύει, τρέχουν στα πίσω καγκελόφρακτα παράθυρα και πάλι παρατηρούν.

Οι δρόμοι είναι πολύ φαρδείς, συνεχώς. Μια και δεν υπάρχουν αυτοκίνητα ή άλλα τροχοφόρα, όλοι τους είναι πεζόδρομοι πλακοστρωμένοι, με βρύσες σκιερά και διακοσμητικούς λωτούς –άλλα φυτά ή λουλουδία δεν υπάρχουν στη χώρα των Λωτοφάγων, όπως άλλωστε δεν υπάρχουν και ζώα.

Έξω από κάθε κτίριο, σε ξύλινα παγκάκια, οι Λωτοφάγοι κάθονται τα απογεύματα και αναγνωρίζουν ο ένας τον άλλον. Τις Κυριακές και εορτές μαζεύονται στην κεντρική πλατεία. Είναι κι αυτή μακρόστενη και πλακοστρωμένη. Τα παγκάκια εδώ βρίσκονται δίπλα δίπλα και σε διαδοχικές σειρές που καλύπτουν ολόκληρη την έκταση. Οι σειρές είναι στραμμένες στην ανατολή. Σ' αυτά λοιπόν τα παγκάκια, τις σχόλες, οι Λωτοφάγοι κάθε ηλικίας έρχονται και κάθονται πολύ κοντά, απλώνουν τα χέρια τους το ένα δεξιά το άλλο αριστερά και πιάνουν τα χέρια των διπλών. Αυτοί που κάθονται στην άκρη κάθε σειράς πιάνουν με το ελεύθερο χέρι τους το ελεύθερο χέρι του ακριανού της προηγούμενης σειράς. Αφού πιαστούν έτσι οι Λωτοφάγοι αρχίζουν και τραγουδούν τραγούδια του ήλιου και του λωτού, ενώ δάκρυα κυλούν απ' τα κλειστά τους μάτια.

Αυτά για την χώρα των Λωτοφάγων και τους Λωτοφάγους εν γένει. Τώρα:

Με τον ηλικιωμένο κύριο του επάνω πατώματος έχουμε συναντηθεί αρκετές φορές στην εξώπορτα. Είναι πολύ ευγενής με χαιρετά μ' ένα χαμόγελο και μια αδιόρατη υπόκλιση. Το σώμα

του είναι στητό και περπατά σχεδόν πηδώντας από πόδι σε πόδι μ' ένα χορευτικό ρυθμό που δεν συμβιβάζεται με την ηλικία του. Τα ρούχα που φορά είναι ξεπερασμένης μόδας και από την τσέπη του σακακιού του εξέρχει ένα ρολό κιτρινισμένα χαρτιά. Έχω παρατηρήσει πως όταν τύχει να με δει από μακριά, αλλάζει πεζοδρόμιο ή δρόμο, ίσως όμως και να κάνω λάθος. Ακόμη νομίζω πως πολλές φορές έρχεται πίσω μου με πολλή προσοχή σαν να με κατασκοπεύει, αλλά ίσως πάλι να κάνω λάθος. Μένει στο διαμέρισμα πάνω απ' το δικό μου, γι' αυτό είμαι σίγουρος, αν και ποτέ δεν άκουσα βήματα ή σούρσιμο επίπλου ή κάποιον τέτοιο θόρυβο. Μάλιστα, όσες φορές την ώρα του ήλιου βγήκα στο παράθυρο, όπως όλοι οι Λωτοφάγοι, και κοίταξα επάνω αυτός δεν ήταν.

Προχτές στην πλατεία, παρακολουθώντας τον θρήνο των Λωτοφάγων κι ενώ μετρούσα πόσοι είναι νέοι πόσοι μεσόκοποι και πόσοι γέροι (ούτε παιδιά υπάρχουν στη χώρα των Λωτοφάγων, μέχρι να το αποδεχτώ αυτό πέρασε αρκετός καιρός επώδυνων ενδοιασμών και αμφιταλαντεύσεων), το μάτι μου τον πήρε στην απέναντι άκρη της πλατείας. Νομίζω πως κοιτούσε και αυτός τον ήλιο αν και η στάση του –στο ένα πόδι με τα χέρια σ' έκταση και το κεφάλι του λοξά και πίσω–, δεν συνηγορούσε πολύ σ' αυτό. Συνεχίζοντας να μετρώ τον ξαναείδα έπειτα από λίγο στη μέση της πλατείας ανάμεσα στα παγκάκια. Πολύ αργότερα, όταν ο ήλιος είχε πια δύσει και οι Λωτοφάγοι μάζευαν τα χέρια και ετοιμάζονταν, τον είδα πάλι, τώρα σ' ένα μπαλκόνι πρώτου ορόφου

πάνω απ' το κεφάλι μου. Ήταν στην ίδια ακόμη στάση, όμως τώρα κοίταζε εμένα επιτακτικά στα μάτια.

Περίμενα ν' αδειάσει η πλατεία και τον ακολούθησα. Πρέπει να ήταν πολύ αδύνατος γιατί το παντελόνι του σούρωνε τελείως, σαν άδειο, και το σακάκι του κουνιόταν εδώ κι εκεί σαν περασμένο σε κρεμάστρα. Περπατούσε με τον χαρακτηριστικό του ρυθμό και με διασκελισμό που φαινόταν ατέλειωτος μια και το σώμα του αργούσε να πέσει από το ένα πόδι στο άλλο, σαν να μην υπάκουε στη βαρύτητα ή σαν να ήταν κρεμασμένο από σκοιινιά και μεταφερόταν όπως οι μαριονέτες. Πήγαινα δύο τρία βήματα πίσω του ψάχνοντας κάποια αφορμή να τον σταματήσω και να ζητήσω εξηγήσεις. Αλλά για ποιο πράγμα να ζητήσω εξηγήσεις; Που μένει στο επάνω διαμέρισμα και δεν κάνει θόρυβο ή που υποπτεύομαι πως με παρακολουθεί; Κι όμως, ήμουν σχεδόν βέβαιος ότι αυτός ο άνθρωπος κάτι μου οφείλει, για κάτι μου είναι υπόλογος.

Σε λίγο είχε φτάσει στο σπίτι μας, πέρασε την είσοδο και ανέβηκε τη σκάλα. Τον ακολούθησα. Στον όροφο πάνω απ' τον δικό μου άκουσα την εξώπορτα να ανοίγει και να κλείνει με το ίδιο τρίξιμο που κάνει και η δική μου. Περίμενα μερικά δευτερόλεπτα και ανέβηκα. Όπως και ο δικός μου όροφος είχε κι αυτός δύο διαμερίσματα. Στο δεξιό ήξερα καλά ποιος μένει. Έτσι βεβαιώθηκα για μια ακόμη φορά. Προχώρησα στο αριστερό, πάνω απ' το δικό μου, και χτύπησα. Δεν απάντησε κανείς. Ξαναχτύπησα

δυνατότερα. Πάλι καμιά απάντηση. Έβγαλα ασυναίσθητα το κλειδί της δικιάς μου πόρτας, το έβαλα στην κλειδαριά –ταίριαζε ακριβώς και το γύρισα. Η πόρτα άνοιξε χωρίς καμιά αντίσταση. Το δωμάτιο ήταν τελείως ίδιο με το δικό μου, τα ίδια έπιπλα στην ίδια θέση, η καρέκλα με το φθαρμένο ψαθί, η κουρτίνα ξηλωμένη στο πλάι, οι ίδιοι ξεθωριασμένοι τοίχοι τα ίδια καρφιά. Θα έλεγα πως βρισκόμουν στο δικό μου διαμέρισμα αν δεν υπήρχε η σκόνη και οι αράχνες. Σκόνη παχιά πυκνή και αράχνες παντού, σαν το διαμέρισμα να ήταν ακατοίκητο αιώνες. Ακόμη και τα τζάμια των παραθύρων και οι καθρέφτες –οι μεγάλοι καθρέφτες που συνεχώς αγοράζαμε μήπως και βρούμε κάποιον να δείχνει–, ήταν άσπροι. Προχώρησα στο δωμάτιο. Το κρεβάτι ξέστρωτο όπως το άφησα το πρωί, αλλά γεμάτο σκόνη. Πιο πέρα, στην καρέκλα, το σακίδιο –αυτό που πρόκειται να παραδώσω–, αραχνιασμένο. Το άνοιξα. Μέσα του άθικτα, το σφραγισμένο μπουκάλι και το άκλαστο ψωμί.

Την επόμενη φορά που τον είδα, σ' ένα παγκάκι, έτρεξα και κάθισα δίπλα του. Τα μαλλιά του και τα γένια του ήταν μακριά από χόρτο, το πρόσωπό του –όσο φαινόταν άσπρο το άσπρο του σεντονιού, το ένα μάτι του εξείχε σαν να μην είχε τοποθετηθεί καλά, η μύτη του ένα ασύμμετρο αναδίπλωμα και το στόμα του άχειλο, μια στρεβλή γραμμή μαύρη. Αρχισα να του μιλώ ακατάσχετα την μian ερώτηση μετά την άλλη χωρίς να περιμένω απάντηση, άλλωστε δεν μου έδειξε ότι είχε την πρόθεση να απαντήσει. Το πρόσωπό του έμενε ακίνητο και ασύσπαστο και η φωνή

που κάπου κάπου ακουγόταν, μια φωνή βαθιά με παράσιτο, μπορεί να ήταν και η δική μου. Του εξήγησα πως εδώ δεν είναι μέρος για μας και δεν ξέρω ποιος και γιατί μας έφερε, πως εμείς δεν είμαστε σκιάσματα επιθυμιών ή νου αλλά σώματα που κοχλάζουν, πως εδώ δεν είναι ούτε καν τόπος εκβολής δεν μπορεί κανείς να βρει χιτώνες δερμάτινους να μας ενδύσει ούτε έστω ένα κουστούμι σαν το δικό σου να γίνουμε ορατοί, πως όλα τα στοιχεία έμειναν σ' εκείνο το δωμάτιο και δεν ξέρω πότε συμπληρώνω την ηλικία των εννιακοσίων τόσων χρόνων που ήταν χρόνοι ανιστόρητοι άγνοιοι χόμα και στόμα στομωμένα απίστομα, πάντως όπου νάσαι...

Ο άνθρωπος με το καρότσι που καθαρίζει τον δρόμο πλησίασε τον κοίταξε κι έμπηξε μια φωνή:

— Έ, τρέξετε να δείτε ένα φουσκωμένο κουστούμι.

Και χωρίς τον παραμικρό δισταγμό, πήρε το σακάκι το επιθεώρησε μέσα έξω το τίναξε, και μαζί με το παντελόνι τα δίπλωσε προσεχτικά και τάβαλε στη μασχάλη. Τα χαρτιά που είχαν σκορπίσει στο πλακόστρωτο τα πέταξε στο καρότσι.

Το βράδυ που της διηγήθηκα όλη την ιστορία, ποιος ηλικιωμένος κύριος, μου είπε, πάνω μας κάθεται ένας νέος με γαλανά μάτια. Που μοιάζει. Τον επισκέφτηκα πολλές φορές.

Το νέο διαδόθηκε με αστραπιαία ταχύτητα: Κάποιοι σκαρφά-λωνε στην ανεμόσκαλα. Ολοι ξεχύθηκαν στους δρόμους κι έτρε-χαν πάνω κάτω, σταματούσαν σε μικρές ομάδες άλλαζαν λίγες λέξεις και χειρονομίες βιαστικές και πάλι σκόρπιζαν σε διαφο-ρετικές διευθύνσεις, σαν τα ψηλά μαύρα μυρμήγκια που βρί-σκουν γκρεμισμένη τη φωλιά τους. Για πρώτη φορά έβλεπα τα μάτια τους ανήσυχα, τα μέτωπά τους ιδρωμένα, τους άκουγα να μιλούν έντονα, σχεδόν να διαφωνούν. Στάθηκα μπροστά σε μερι-κούς και τους ρώτησα αλλά όπως κάθε φορά δεν φάνηκαν να με άκουσαν.

Ακολούθησα το ρεύμα που έβγαινε από την πόλη.

Ο δρόμος μέχρι την άκρη της χώρας ήταν σύντομος, πολλοί τον έκαναν κάθε απόγευμα για περίπατο ή διατηρώντας κάποια ελπίδα. Παλιότερα ήταν ακόμη πιο μικρός, μερικά μέτρα έξω απ' την πόλη, αλλά γίνονταν πολλά ατυχήματα, μερικοί πρότειναν να τοποθετηθεί αγκαθωτό σύρμα, τελικά μήκκε δικτυωτό. Τώρα πια που η χώρα ευδοκίμησε δεν υπάρχει κανείς κίνδυνος, γύρω γύρω στα όρια είναι βαλμένοι πάγκοι, για να μπορεί κανείς να κάθετα να ξεκουράζεται και να βλέπει έξω.

Στην κεφαλή της πορείας πήγαινε ο σεβάσμιος αρχηγός, (αλή-θεια, πόσο γέρασε ο αρχηγός), γύρω του το συμβούλιο πίσω οι θορυβημένοι Λωτοφάγοι. Με βαλίτσες δέματα φωτογραφίες πιξίδες χάρτες. Το συμβούλιο βαδίζοντας συσκεπτόταν συνεχώς, όλοι έκαναν εισηγήσεις, ο αρχηγός τις άκουγε αμίλητος και σκε-

πτικός, ο τελευταίος σύμβουλος γύριζε κάθε τόσο και ενημέρωνε τον κόσμο.

Η γυμνή μαύρη γυναίκα με το λυγρό κορμί που βάδιζε μόνη μου θύμιζε την πρώτη μητέρα μου. Πατούσε στις μύτες των ποδιών για να μη συνθλίψει. Το σώμα της, ευθυτενές, λύγιζε μόνο στους γοφούς. Στα χέρια της κρατούσε ένα μωρό από σελλινόιντ.

Όταν φτάσαμε βρήκαμε κι άλλους πολλούς να περιμένουν. Είχαν έρθει από παρόδους ή παρορμήσεις. Μαζεμένοι σε κύκλους μικρούς πέντε έξη ατόμων συζητούσαν ζωνηρά αλλά χαμηλόφωνα. Τα λήμματα ήταν ανεπαρκή οι συγκρίσεις δεν κατέληγαν, οι περισσότερο υγιείς και δυνατοί φρόντιζαν τους υπόλοιπους.

Μας άνοιξαν δρόμο να περάσουμε. Οι σύμβουλοι προχώρησαν, έφτασαν στην άκρη, έπεσαν μπρούμυτα, σούρηθηκαν, κρέμασαν έξω το κεφάλι. Παραδίπλα το ίδιο κάναμε κι εμείς και διάφοροι άλλοι.

Πράγματι, κάτω χαμηλά στο κενό κάποιος ήταν πιασμένος στην ανεμόσκαλα και προσπαθούσε ν' ανέβει. Σήκωνε το ένα χέρι του, έπιανε το σκοινένιο σκαλοπάτι πάνω απ' το κεφάλι, ανέβαζε το πόδι, το πόδι έψαχνε αλλά δεν μπορούσε να βρει το σκαλοπάτι κι έπεφτε στο κενό, ξαναδοκίμαζε, η σκάλα πήγαινε πέρα δώθε αυτός σφιγγόταν πάνω της και αγωνιζόταν να την σταματήσει. Μετά από πολλές προσπάθειες, το πόδι του έβρισκε το σκαλοπάτι και ανέβαινε, έπειτα όμως από δυο τρία σκαλοπάτια ο άνθρωπος άρχιζε τις αντίθετες κινήσεις, το πόδι του έψαχνε για το πιο κάτω σκαλοπάτι, μετά από πολλές προσπάθειες το έβρισκε και ο

άνθρωπος επανερχόταν πάλι στην αρχική του θέση. Παρακολουθούσαμε αμίλητοι για πολύ καιρό. Τότε, ένας νεαρός σύμβουλος που βρισκόταν κοντά στη σκάλα σηκώθηκε, μάζεψε μερικές σανίδες τις κάρφωσε τη μια μετά την άλλη, ξάπλωσε πάλι τις κατέβασε, ακούμπησε την κάτω άκρη στην πλάτη του ανθρώπου, κι άρχισε να σπρώχνει. Ο άνθρωπος ταλαντευόταν έτοιμος να πέσει, είχε περάσει τα χέρια του μες στα σκοινιά, όλοι κοιτούσαν σαστισμένοι, μια γυναίκα τσίριξε, ο σύμβουλος εξακολουθούσε να σπρώχνει και να κλαίει σπαραχτικά, τότε οι διπλανοί του τον έπιασαν τον σήκωσαν τον κάθισαν στο παγκάκι ένας του σκούπισε το μέτωπο άλλος του έχωσε στο στόμα ένα λωτό.

Στο μεταξύ είχε μαζευτεί και άλλος κόσμος, οι συζητήσεις γίνονταν έντονες, ο καθένας πρότεινε ή αντιπρότεινε, λίγοι απαντούσαν ήρεμοι, ακόμη λιγότεροι συμφωνούσαν. Ξαφνικά ακούστηκαν φωνές "ησυχία ησυχία", ο θόρυβος χαμήλωσε έπειτα σταμάτησε εντελώς, όλοι στράφηκαν προς την ανεμόσκαλα όπου το συμβούλιο είχε πια σηκωθεί όρθιο και είχε φτιάξει ημικύκλιο με πρόσωπο στον κόσμο. Στη μέση του ημικύκλιου ο σεβάσμιος αρχηγός, ακόμη πιο αδύνατος και γερασμένος, άρχισε να λέει.

— Καταλαβαίνω, είπε, και συμεριζομαι την ανησυχία σας. Η κατάσταση είναι πολύ σοβαρή, ίσως η σοβαρότερη και η κρισιμότερη που αντιμετωπίσαμε έως τώρα. Η ευθύνη είναι μεγάλη, όχι μόνο απέναντι σ' αυτούς που ζουν σήμερα εδώ μαζί μας ή αύριο θα μας διαδεχτούν, αλλά και απέναντι σ' όλους εκείνους που ανέκαθεν μας διαλογίζονται μας αρτιώνουν και μας συ-

νηρούν, —διότι αυτή είναι η λελογισμένη τάξη παρ' όλα όσα αντίθετα ακούγονται τελευταία. Ασφαλώς έγινε λάθος, δεν θέλει συζήτηση. Ίσως θα έπρεπε η σκάλα να ήταν δρόμος με διόδια, ή ίσως πέρασμα ποταμού με ψάρια, —επιμένω στα διόδια και τα ψάρια τα υπόλοιπα μπορούν να συζητηθούν. Αυτά όμως, το λάθος η διόρθωση και φυσικά η εξαγορά, δεν είναι του παρόντος. Εκείνο που επείγει τώρα, αν θέλουμε να είμαστε σύμφωνοι σύμποροι και πάνω απ' όλα αναγνωρίσιμοι, είναι να αντιμετωπίσουμε την κατάσταση παίρνοντας τις κατάλληλες αποφάσεις.

Όλοι άκουγαν με μεγάλη προσοχή τον αρχηγό, που μιλούσε καθαρά αργά και ορθόφωνα σαν ηχώ βιβλίου μπεστ σέλερ.

—Το πρώτο πράγμα που πρέπει ν' αποφασίσουμε, συνέχισε, είναι αν ο άνθρωπος φεύγει ή έρχεται, αν δηλαδή σε αυτόν τον τόπο εμείς είμαστε ουραγοί ή προάγγελοι. Το δεύτερο που πρέπει ν' αποφασίσουμε είναι ποια στάση θα κρατήσουμε στην κάθε περίπτωση. Ακόμη κι αν ο κόσμος είναι απλώς μια έκφραση, εμείς που αποτελούμε οριακή τιμή της μπορούμε να επηρεάσουμε τις συντεταγμένες της. Εδώ εμπλέκεται και το άλλο ζήτημα, που όμως δεν νομίζω πως πρέπει να μας απασχολήσει τώρα. Είναι άλλωστε θεωρητικό ερώτημα και συνεπώς δεν χρειάζεται απόφαση αλλά μόνο απάντηση: Αν δηλαδή ο άνθρωπος φεύγει πού πηγαίνει, και αν έρχεται από πού έρχεται.

—Μα, τον διέκοψε κάποιος από εκείνους που βρίσκονταν μπροστά, αν μπορούσαμε ν' απαντήσουμε στο ερώτημα όλα θα ήταν

μετά εύκολα. Γιατί αν ο άνθρωπος έρχεται από κάπου που είναι άσχημα και υποφέρει –ενώ εδώ είναι ωραία και θα αισθάνεται ευτυχής–, τότε θα τον αφήσουμε να έρθει, κι αν έρχεται από τόπο καλύτερο από τον δικό μας θα τον εμποδίσουμε. Συνεπώς η απάντηση σ' αυτό το ερώτημα θα καθόριζε την στάση μας. Όμως φοβάμαι ότι τέτοια απάντηση είναι αδύνατη αφού δεν έχουμε, τουλάχιστον προς το παρόν, στοιχεία αξιόπιστα να την τεκμηριώνουν.

Το επιχείρημα φαινόταν σοβαρό και λογικό, οι Λωτοφάγοι συγκατένευαν κατεβάζοντας επιδοκιμαστικά το κεφάλι, κάποιοι ρώτησαν ποιος μίλησε, μερικοί σηκώθηκαν στις μύτες να τον δουν, ένας που ήταν πίσω του τού έσφιξε το μπράτσο. Ο σεβάσμιος αρχηγός στεκόταν σιωπηλός κι ακίνητος. Τα σχόλια και τα μουρμουρητά είχαν τελειώσει, το πλήθος είχε γυρίσει προς το μέρος του και τον περίμενε να απαντήσει, όμως αυτός δεν αντιδρούσε σαν να μη συμμετείχε. Πέρασε αρκετή ώρα αναμονής μαζί και ανησυχίας ότι κάτι συμβαίνει στον αρχηγό, όλοι κινήθηκαν μπροστά πύκνωσαν, οι σύμβουλοι έκλεισαν λίγο το ημικύκλιο σκύβοντας το κεφάλι να τον δουν ο διπλανός του σύμβουλος τον κούνησε απ' τον ώμο. Τότε ο αρχηγός έδειξε να συνέρχεται, κάτι μουρμούρισε που κανείς δεν κατάλαβε, γύρισε προς εκείνον που είχε μιλήσει και τώρα τον κοίταζε κι αυτός ανήσυχος, και με κάπως βραχνή φωνή είπε.

—Να απαντήσουμε στο ερώτημα! Και βέβαια μπορούμε να απαντήσουμε στο ερώτημα. Αυτό κάνουμε τόσους αιώνες. Κάποιος

βάζει την πρώτη λέξη , μετά έρχεται κάποιος άλλος και δοκιμάζει την δεύτερη, άλλος την τρίτη μέχρι να ολοκληρωθεί η απάντηση. Αργά ή γρήγορα κάθε ερώτημα θ' απαντηθεί. Διότι κανένα κλειστό σύστημα δεν είναι δυνατόν να υπερβεί τον εαυτό του –ούτε η νόηση. Με άλλα λόγια, διότι ο άνθρωπος μπορεί να θέσει μόνο εκείνα τα ερωτήματα στα οποία δύναται να δώσει απάντηση. Τα άλλα, τα ουσιαστικά, δεν είναι σε θέση ούτε να τα διανοηθεί ή να τ' αρθρώσει –κάνει το ίδιο. Ίσως διότι αρθρώνονται σε μια γλώσσα που δεν υπάρχει, –θέλω να πω, δεν είναι κωδική–, ίσως διότι δεν αρθρώνονται αλλά μόνο βιώνονται σε έναν άγνωστο για μας χώρο. Για να συνοψίσουμε λοιπόν, το ζήτημα δεν είναι αν μπορούμε να απαντήσουμε αλλά αν μπορούμε να ρωτήσουμε. Όμως το θέμα αυτό θα μας παρέσυρε μακριά, γι' αυτό παρακαλώ να το αφήσουμε για αργότερα. Εκείνο που επείγει αυτή την ώρα είναι να αντιμετωπίσουμε την κατάσταση που έχει δημιουργηθεί και ήδη σας μίλησα για δύο αποφάσεις. Υπάρχει όμως και μια τρίτη, απόφαση μη απόφαση, που τις υποκαθιστά, και εδώ είμαι υποχρεωμένος να υπομνήσω κάποιες λεπτομέρειες που λίγο πολύ είναι γνωστές. Εμείς όλοι που έχουμε απαλλαγεί από το σύνδρομο της χάρης ξέρουμε ότι η συνείδηση είναι διάχυτη μέσα στη φύση, ότι έχει μια χωρική κατανομή συχνότητας, –αν δεν είναι μόνο μια ιδιοσύστατη κατανομή συχνότητας και ότι εμείς αποτελούμε απλώς ένα τυχαίο της δείγμα. Οι δύο σταθερές αυτής της κατανομής είναι η κεντρική τιμή της, δηλαδή η μέση τιμή συνείδησης, σε κάποιον άξονα συμμετρίας,

και αυτό που αποκαλούμε δικαιοσύνη και που χαρακτηρίζει την διασπορά της συνείδησης. Ενώ η αναλυτική μορφή της κατανομής, μολονότι σε μας άγνωστη, φαίνεται πως έχει καθοριστεί, ούτε η μέση τιμή συνείδησης ούτε η διασπορά συνείδησης –η δικαιοσύνη είναι δοσμένες. Η ίδια ελευθερία που επιτρέπει στον καθένα μας να κινηθεί μέσα στο δείγμα, –ελευθερία δομική και όχι κερδισμένη ή δοτή–, επιτρέπει και στο δείγμα να κινηθεί μέσα στη χωρική αυτή κατανομή, και ή να καταλάβει την κεντρική της θέση ή να εξοβελιστεί στα ασυμπτωτικά της κράσπεδα, αφήνοντας ένα άλλο δείγμα συνείδησης να κυριαρχήσει. Είναι κρίμα που ακόμη δεν ξέρουμε να προσανατολίσουμε την κίνησή μας –και συνεπώς να επιλέξουμε την ακριβή μας θέση κι έτσι παλινδρομούμε από ψηλές τιμές συνείδησης σε χαμηλές. Ένα πάντως είναι βέβαιο: Πώς η συνείδηση η δική μας μόνο δειγματικά διαφέρει από εκείνη του φύλλου της πέτρας ή του φυσικού νόμου, και πως η διασπορά όλων αυτών των συνειδήσεων εκφέρεται από μια δικαιοσύνη συμπαντική, που μπορεί με να μη την κατανοούμε αλλά, αναντίρρητα, την σεβόμαστε. Διότι αυτή ρυθμίζει την μεταξύ μας ισορροπία και συμβατότητα, για να μη μιλήσουμε για αρμονία και τάξη. Μια λοιπόν και η περίπτωση που μας απασχολεί εδώ δεν αφορά την εσωτερική μας σχέση αλλά την διαδειγματική διάταξη, νομίζω πως εμείς δεν πρέπει να επέμβουμε αλλά ν' αφήσουμε εκείνη ν' αποφασίσει. Ξέρω βέβαια καλά τον αντίλογο: Εφόσον η δική μας δικαιοσύνη, όπως εξάλλου και αυτή της πέτρας ή της κοσμικής τάξης αποτελούν εκτι-

μητή της συμπαντικής, μπορούμε εμείς μέσα απ' αυτήν να μεταθέσουμε τα όρια εκείνης. Δεν θ' απαντήσω σ' αυτόν τον αντίλογο –η λογική σκέψη είναι παιχνιδιομηχανή με κέρμα, όσα ρίχνεις απολαμβάνεις τα δυνατά αποτελέσματα. Θα πω μόνο ότι, αποφάσεις όπως αυτές διαφέρουν από τις σκέψεις στο ότι ρίχνεις το κέρμα μόνο μια φορά, και ότι πολύ συχνά δεν επιζείς να δεις το αποτέλεσμα.

Τα λόγια του αρχηγού έκαναν σε όλους εντύπωση. Ήταν η πρώτη φορά που τον άκουγαν να αναπτύσσει απόψεις και μάλιστα να προσπαθεί να τις δικαιολογήσει. Συνήθως, τις σπάνιες φορές που τον έβλεπαν, όταν επρόκειτο για θέματα πολύ σοβαρά, απαντούσε με ελάχιστες λέξεις και οι απαντήσεις είχαν μορφή απόφασης ή εντολής. Πάντοτε έδειχνε πως δεν ενδιαφερόταν για το αν τον παρακολούθησες, αν συμφωνείς, ή αν σκοπεύεις να εφαρμόσεις ό,τι είπε. Βέβαια οι Λωτοφάγοι δεν είχαν ποτέ διανοηθεί να τον παρακούσουν. Γι' αυτούς ο αρχηγός ήταν πρόσωπο σχεδόν ιερό, μολονότι ποτέ δεν είχαν πληροφορηθεί κάτι συγκεκριμένο γι' αυτόν, ποιος ήταν, πότε ήρθε και από πού. Μάλλον, απ' ό,τι είχα καταλάβει, τον θεωρούσαν παρόντα εδώ ανέκαθεν, κι ίσως σ' αυτήν και μόνο την πίστη τους να οφειλόταν το αναμφίβολο κύρος του και η μεγάλη επιβολή του.

Πρώτη λοιπόν φορά ο αρχηγός έδειχνε να ενδιαφέρεται να πείσει, κι ήταν γι' αυτό και όχι για τις ίδιες τις απόψεις του, που μόλις τέλειωσε, οι Λωτοφάγοι γύρισαν και κοιτάζονταν απορημένοι κι έκπληκτοι. Μόνο εκείνος που είχε μιλήσει αποπειράθη-

κε κάτι να πει αλλά δεν πρόφτασε, γιατί εντωμεταξύ το συμβούλιο, με τον αρχηγό στη μέση, ξεκίνησε για την πόλη, ενώ πίσω, σε μικρές ομάδες, σχολιάζοντας και αξιολογώντας το επεισόδιο, ακολουθούσαν οι άλλοι.

Περπατούσα ανάμεσά τους προσπαθώντας ν' ακούσω τι λένε. Έδειχναν να έχουν πια συνέλθει, τα πρόσωπά τους ήταν ήρεμα, μιλούσαν αργά προσέχοντας τις λέξεις, ενγένει συμφωνούσαν αλλά και όταν διαφωνούσαν φαίνονταν μάλλον σαν να συμπλήρωναν ο ένας την άποψη του άλλου.

Ο αδύνατος με το ψαλιδισμένο γένη υποστήριζε ότι εκείνο που μας βαραίνει είναι η συναισθηματική μας ελευθερία, που ασυδοτεί, γεμίζοντας θύματα. Έλεγε πως μη αναγνωρίζοντάς την σε άλλο πλάσμα ή πράγμα, –όπως συμβαίνει με την συνείδηση που ανέφερε ο αρχηγός–, και μη μπορώντας κι οι ίδιοι να την αντέξουμε, την χρεώνουμε στο θεό. Η αγάπη, έλεγε, όχι μόνο για τον άνθρωπο που σκαρφαλώνει αλλά και για την σκάλα και την μαύρη τρύπα, αποτελεί το προπατορικό μας αμάρτημα που επέσυρε τον γύπα την έκπτωση και την κατάρα. Γιατί ήταν μόνο το υποκατάστατο εκείνου που δεν μπορέσαμε ή δεν τολμήσαμε να σφετεριστούμε.

Πιο πέρα ένας μεσόκοπος αναρωτιόταν έπειτα από πόσα χρόνια πρέπει να αξιολογείται μια πράξη και αν, ανεξαρτήτως χρόνου, ξέρει κανείς μια πράξη αξιολογημένη οριστικά. Έλεγε πως η αξιολόγηση μιας πράξης είναι κι αυτή μια πράξη που χρειάζεται αξιολόγηση, κι έτσι μια πράξη δεν αξιολογείται ποτέ. Ο διπλανός

ηλικιωμένοι, σχολιάζοντας την άποψη του αρχηγού, έλεγε πως υπάρχει πράξη χωρίς πράξη, πως γι' αυτό ο θεός πράττει συνείδησια και όχι μόνο θεωρητικά, όπως έλεγαν οι παλιοί. Δηλαδή, συμπλήρωνε ο άλλος, δεν είναι απαραίτητο να συνοδεύεται η πράξη από εκφορά ενέργειας, ή μάλλον, μια και η σκέψη είναι εκφορά ενέργειας, από κάποιο ενέργημα. Πράξη και μηπράξη αποτελούν ηθική ψευδοδιαστολή. Πράξη είναι το άλλο πρόσωπο της γνώσης, η γνώση είναι πράξη αφ' εαυτής.

Έτσι μιλούσαν οι Λωτοφάγοι. Σαν Λωτοφάγοι. Κι εγώ τρέχοντας και φωνάζοντας από τον έναν στον άλλον προσπαθούσα ν' ακουστώ και να τους συνεφέρω, τους έδειχνα τις σκιές των γραμμάτων που έπεφταν πάνω στα πρόσωπά τους και τα στήθη τους, τα άρθρανα αλλάζοντας τη θέση τους από τον ουρανίσκο στην κάτω γνάθο και από τον φάρυγγα στην άκρη των δοντιών, τα συλλάβιζα "πι και ο κάνει κα", μι και ε κάνει τι, μάδα", με εισπνοές και εκπνοές στις κατάλληλες θέσεις. Βέβαια, όπως και τις άλλες φορές, δεν φάνηκαν να με βλέπουν ή να με ακούν. Όσο κι αν τους έσπρωχνα ή στεκόμουνα μπροστά τους με τα χέρια ανοιχτά να τους σταματήσω, αυτοί εξακολουθούσαν αδιάφοροι ν' αντιπαρέρχονται ή να με διαπερνούν.

Τα νέα είχαν φτάσει στην πόλη πριν από μας κι οι περισσότεροι Λωτοφάγοι ήταν παραταγμένοι στους δρόμους και περίμεναν. Χαμόγελα και επευφημίες για την αποφασιστικότητα και την αυτοθυσία του αρχηγού, πολλοί έτρεχαν και ασπάζονταν τα χέρια του άλλοι απλώς τα ακουμπούσαν. Εκείνος, που μόλις πια μπο-

ρούσε να περπατήσει –δύο του συμβουλίου τον υποβάσταζαν–, αντιχαμογελούσε σ' όλους πατρικά, χάιδευε τα κεφάλια τους, ευχότανε μακροημέρευση και προκοπή. Κι ενώ η πομπή κατευθυνόταν προς την πλατεία για την νεκρώσιμη τελετή, εγώ βάδισα προς το σπίτι, να συγκεντρωθώ, να τα σκεφτώ όλα απ' την αρχή και να τα συζητήσω αναλυτικά μαζί της μήπως και συμφωνήσει και με δεχτεί, –αισθανόταν πάντα μ' έναν καταγιγιστικό τρόπο που δεν άφηνε αμφιβολίες μέθεξης ή αποχής, το ζήτημα ήταν αν προβλεπόσουν μέσα.

Την βρήκα να γεμίζει βιαστικά το σακίδιο και κάθε τόσο να σταματά και να κολλά τ' αυτί στον τοίχο. Της εξήγησα. Της είπα πως πάντως έχουμε καιρό ο άνθρωπος μια ανεβαίνει μια κατεβαίνει αλλά πάντοτε μέσα στο πεδίο ορισμού του. Όχι, μου λέει, η φάση έληξε δεν προφθαίνουν να υλοποιηθούν, πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι γιατί η επόμενη λευκή σελίδα κανείς δεν ξέρει πού οδηγεί.

Είχε πια σκοτεινιάσει για καλά, τα έπιπλα άρχισαν να σκεπάζονται με σκόνη οι εσοχές των τοίχων και των ρούχων μας αράχιαζαν. Εκείνη ήταν ήδη έτοιμη, στο ένα χέρι της κρατούσε το σακίδιο, στο άλλο παραμάσχαλα τον μεγάλο καθρέφτη που πάνω του είχε ζωγραφίσει το πορτραίτο της, –μόνο τις κόρες των ματιών είχε αφήσει άβαφτες για να μπορεί να βλέπει.

Και τότε ακούστηκαν ξαφνικά τα βήματα στο επάνω διαμέρισμα. Τώρα δεν μου ξεφεύγεις σκέφτηκα, και όρμησα στη σκάλα.

Η κλειδωμένη πόρτα δεν με δυσκόλεψε όπως την πρώτη φορά. Ήξερα πια τον τρόπο. Έβγαλα το κλειδί μου ξεκλειδώσα και μπήκα. Το μεγάλο δωμάτιο ήταν χωρίς σκόνη και αράχνες πεντακάθαρο, το πάτωμα έλαμπε, απ' τα πολύχρωμα τζάμια δέσμες χρωματιστού φωτός έπεφταν πάνω του. Στη μέση του δωματίου, γυμνή, η επόμενη μητέρα μου με κοίταζε μ' ένα χαμόγελο. Τώρα ήταν πράσινη. Στα χέρια της κρατούσε μια ανθοδέσμη.

Το άλλο πρωί κανείς δεν ήταν σε θέση να πει πώς η ανεμόσκαλα βρέθηκε κομμένη. Η πρώτη γνώμη που ακουστήκε –και που ήταν λογική και θα μπορούσε να γίνει αποδεκτή και το θέμα να ληξει–, ήταν ότι από το βάρος και τις μετακινήσεις του ανθρώπου τα σκοινιά τρίφτηκαν κι έλιωσαν. Η εξέταση όμως που τελείως απερίσκεπτα αποφάσισαν να γίνει και έγινε έδειξε ότι δεν ήταν τριμμένα αλλά κομμένα μια κι έξω, με λεπίδι. Ο φύλακας που είχε μείνει εκεί όλη τη νύχτα –για κάθε ενδεχόμενο–, βεβαίωνε πως κανείς δεν είχε πλησιάσει. Κάποιος είπε πως αργά τη νύχτα πήρε το μάτι του τον αρχηγό να βγαίνει –με προφυλάξεις– από την πόλη, αλλά κανείς δεν του έδωσε σημασία αφού ο αρχηγός μετά τις τελευταίες του εντολές και ευλογίες είχε αναπαυθεί. Έτσι, για αρκετό καιρό, και μέχρι να βρεθεί και να γραφτεί μια άλλη άποψη, θα παραμένει άγνωστο το πώς και το γιατί, η χώρα των Λωτοφάγων που ενοικεί αποκόπηκε απ' τον έξω κόσμο.

